

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.
ΑΙ ΕΝ ΛΑΡΝΑΚΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

ὑπὸ **ΧΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.**
 (Διαστού ἐν Κύπρῳ.)

Πρό τινων ἐτῶν ἐν Λάρνακῃ ἐπὶ τινος ὑψώματος καλουμένου *Βαμβούλα* ἐνηργήθησαν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἐπιστατοῦντος τοῦ κ. Σίγκλαιρ, λοχαγοῦ τοῦ B. M. Ἐκ τῶν γενομένων τούτων ἀνασκαφῶν ἀνευρέθησαν, καθὰ παρ' ἀπόντων πιστεύεται, τὰ ἔρειπα τοῦ φρουρίου, ἢ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ ἀρχαίου Κιτίου, ἐπιβλεπούσης τὸν ἀρχαῖον κλειστὸν λιμένα τὸν μπὸ τοῦ Στραβωνος μνημονεύμενον. Ἀπαντα τὰ χώματα τὰ ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ πέριξ τῆς ἀκροπόλεως μετεφέρθησαν ἀλλαχοῦ καὶ ἐσχηματίσθη ὡς τῶν ὀυτῶν ὥραία πλατεία, ἐμπροσθεν τῆς ὁποίας εἰσέτι καίνται τὰ ἔρειπα τειχῶν τινων.

Τὰ σωζόμενα εἰσέτι ἔρειπα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἐπεσκέψθην καὶ αὖθις ἐσχάτως ἐν ὥρᾳ σχολῆς, ἐν ᾧ διατέλουν ἐν Λάρνακῃ καὶ ἐθεώρησα καλὸν ἵνα ἀποσπάσω τινὰ ἐκ τῆς ἀνεκδότου ἐκείνης μελέτης μου περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων καὶ δημοσιεύσω αὐτὰ πρὸς διαφάτιστιν τοῦ δημοσίου.

Εἰς γωνίαν τινὰ ἔξωτερικῶς ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τείχους εἴδον λάρνακα πλήρη χωμάτων καὶ εὔρομεν ἐντὸς αὐτῆς ἀγνύθας τινας ἐξ ἐγχωρίου ὅπτης πλίνθου. Εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν ἐτέρου μέρους μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν χωμάτων εὔρομεν δύο δωμάτια παράλληλα ἀνευ ὅροφης, παραπλεύρως δὲ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τείχους ἐκαθαρίσαμεν τὴν ὑπάρχουσαν διπλῆν σύριγγα καὶ κατήλθομεν εἰς αὐτὴν διὰ κλίμακος ἐχόυσης βαθμίδας τινὰς ἐκ λίθων· ἐντὸς τῆς σύριγγος ταύτης εἴδομεν ἐτέρας οἰκοδομάς· ἡ σύριγξ αὐτῇ εἶχε διεύθυνσιν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἐκεῖσε εὔρεθησαν πολλὰ νομίσματα διαφόρου ἐποχῆς ὡς καὶ ἐν μολυβδέβουλοιν βυζαντινὸν μετὰ τετραστίχου ἐπιγραφῆς δυσαναγνώστου· τινὰ τούτων ἐρχόμεθα ἐξηγῆσαι· Νόμισμα τοῦ Γαῖου (Καλιγόλα), καίσαρος, μὲν Ἀδηνᾶν ἐνοπλον ἰσταμένην. Μολύβδινον σύμβολον, φέρον ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρους μονογραμματικῶς τὴν λέξιν *Kition*, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν Ἀφροδίτην. Νόμισμα χαλκοῦν τοῦ Σεπτιμίου Σεουήρου, μὲν ΣΕΒ. ΑΔ-ΡΙ-ΑΝΟ καὶ Τύχην ἰσταμένην. Νόμισμα φέρον KOINON ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ καλῶς κατιωμένον. Νόμισμα τοῦ Ιουλίου γαϊσταρος μετὰ ρωμαϊκῆς ἐπιγραφῆς καὶ τύπου ἀρότρου. Νόμισμα φέρον τὸν αἰετὸν καὶ ἐπὶ τῆς ἀνω γωνίας τὸν βλαστὸν ἐλαίας· ἐτερον νόμισμα ἀργυροῦν φέρον τὴν σφίγγα καὶ κρίνον. Δύο ἐτερα νομίσματα φέροντα κεφαλὴν Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας καὶ ἀστέρα.

Εἰς ἐτέραν γωνίαν ἐτέρου τείχους εὔρεθησαν διάφορα κεκεφαμευμένα ἀγγεῖα, ὡν καὶ τινὰ τεμραυσμένα, εἰς σαρκοφάγος ἐξ ὅπτης γῆς ὀλοκλήρως κατεσκευασμένος καὶ διακεκομημένος ἔργοις προστύποις καὶ ἀνδριάσι τῶν τεμνεώτων κατακεκλιμένοις· δυστυχῶς οὗτος ἐθραύσθη ἀβελτηρίᾳ τῶν ἐργατῶν. Δύο ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τεμαχίων ὅπτοι

πλίνθου ἐρυθροῦ φοινικοῖς γράμμασι, καὶ ἐτέρα ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμάρου πτολεμαϊκῆς ἐποχῆς εἰς τιμὴν τῆς Βασιλίσσης Βερενίκης, συζύγου καὶ ἀδελφῆς τοῦ Εὐεργέτου. Ἡ εὔρεσις φοινικιῶν ἐπιγραφῶν ἐν τῇ θέσει ταύτη δηλοῖ ὅτι τὰ ἐπιτύμβια ταῦτα μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὴν Νεκρούπολιν πρὸς χρῆσιν τῶν ὀχυρώσεων, καὶ τοῦτο, ὡς εἰκάζεται, ἐγένετο μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν καὶ τὴν παντελῇ ἔκλειψιν τοῦ φοινικικοῦ στοιχείου ἐκ τῆς χώρας.

Ἡ ἀνέγερσις τῆς ἀκροπόλεως φαίνεται νὰ μὴ ἦναι. ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων πέριξ τῆς θέσεως ταύτης ἔξεχώσθησαν καὶ τὰ θεμέλια ναοῦ τινος ίσως χριστιανικοῦ καὶ, νομίζω, ἐτι ἐινασία μου αὕτη ἔχει ὑπόστασιν τινα, διότι εὔρεθησαν καὶ ιερά τινα ἐκκλησιαστικὰ σκεύη, οἷον λυχνίαι, θυμιατήρια καὶ ἀστερίσκοι, ἀναγόμενα εἰς τὴν χριστιανικὴν παλαιογραφίαν.

Ἐκ τῶν ἀναθηματικῶν φοινικιῶν τούτων ἐπιγραφῶν μεθεμηνεύσαντες μίαν, ἀναγράφομεν αὐτὴν συμπληροῦστες τὸ κατὰ δέναμιν. ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐν πολλοῖς ἀπετρίβη ἔχουσα 17 σειράς. δ. 0,148, 0,11.

- 1) Ἐν μήνι καὶ
- 2) ἐν νεομηνίᾳ τοῦ μηνὸς καὶ
- 3) . . . τῆς νεομηνίας . . . III, III
- 4) τοῖς οἰκοδόμοις, οἵτινες κατεσκεύασαν τὸ Ίερὸν τῆς Ἀστάρτης
- 5) τοῖς θυρωροῖς καὶ ἀνθρώποις II τοῖς ἐπιθέσασι τὰς στοάς . . . XX
- 6) . . . οἵτινες . . . (ἐπετέλεσαν) τὴν Ίερὰν διακονίαν ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ
- 7) τοῖς θεράποσι II . . . II
- 8) τοῖς Ίερουργοῖς II
- 9) τοῖς ἀνθρώποις II, οἵτινες ἐν τῇ (Ίερᾳ) διακονίᾳ
- 10) Μετὰ τῶν θυρωρῶν
- 11) Θεραπόντων III . . . III .
- 12) τοῖς κουρεῦσι, τοῖς ἐργαζομένοις ὑπὲρ τῆς διακονίας II
- 13) τοῖς τέκτοσι, οἵτινες ἐποιήσαντο τὸ Ίερὸν τῆς Μικάλης
- 14) δ Ἀβδίσμουνος, Ἀρχων ἔγραψεν ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ
- 15) (τοῖς δερματίνοις ἀνδρείοις) καὶ πάρασίτοις
- 16) . . . οἵτινες ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ
- 17)

Τοιάντη μὲν ἡ ἀνωτέρω φοινικικὴ ἐπιγραφὴ, ἣν τινα πρῶτοι ἡμεῖς δημοσιεύσαντες ἐλληνιστὶ ὑποβάλλομεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν σοφὴν κρίσιν τῶν ἀρχαιολόγων.

ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ.

(συνέχεια).

— "Όχι, δὲν μοῦ τὰ εἶπαν αὐτά, ἀπεκρίθην. Ἐδῶ εἰς τὴν ἐξοχὴν δὲν ἔχω κανένα διδάσκαλον. Εἰς τὴν Μόσχαν ὅμως ἔχω ἔνα σωρό.

— Καὶ μένετε πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἐξοχὴν;

— Δύο μῆνας, δύχι περισσότερον. Ἡ μάτιμη λέγει ὅτι εἰς τὴν ἐξοχὴν γίνομαι κακομαθημένο παιδί. Ἐγώ δύω μίαν γκουβερνάνταν.

— Μιὰ γαλλίδα κεράτσα;

— Ναι, γαλλίδα.

‘Ο Πουνίνος έξυσε τὸ οὖς του.

— „Ετοι, μιὰ μαρζέλλα;

— Ναι . . . μαρζέλλα Φρικὲ ὄνομάζεται αὐτή . . .

Αλφιγιδίως μοὶ ἐφάνη ὅτι ἡτον αἰσχος δι' ἐμέ, δωδεκατῆ ἥδη παῖδα, νὰ μὴ ἔχω διδάσκαλον, ἀλλὰ μίαν γκουβερνάνταν ζὰν νὰ ἡμην κορίτσι!

— Ἐγὼ ὅμως δὲν τὴν ὑπακούω, προεύθηκα περιφροντικῶς: ὅλως διόλου!

‘Ο Πουνίνος έσειε τὴν κεφαλήν.

— Ω οἱ πλούσιοι, ω οἱ πλούσιοι! Πῶς ἀφίνουνε, πῶς ἀφίνουνε . . . τῶν πατέρων μας τὰ ἥθη! Πῶς γυρεύουνε ν' ἀποκτήσουνε . . . ζένα ἔθιμα καὶ ἥθη!

— Τί πρᾶγμα εἰν' αὐτό; Μιλεῖτε μὲ στίχους; ήρώτησα.

— Αὐτὸ τὸ κάρυνω δσάκις μοῦ ἔλθη ὅρεξις. Μοῦ εἶνε ἔμφυτος αὐτὴ τῇ ἰδιότητῃ . . .

Τὴν αὐτὴν ὅμως στιγμὴν ἡκούσαμεν δπισθέν μας ἐν τῷ κήπῳ δέξιν καὶ λιχυρὸν συριγμόν.

‘Εν ρίπῃ ὁφθαλμοῦ δ νέος φίλος μου ἀνεπήδησεν ἀπὸ τῆς θέσεώς του.

— Εἶνε δ σύντροφός μου· μὲ γυρεύει τώρα . . . τὶ ἄρα γε ἔχει νὰ μοὶ εἴπῃ; ἀντίο, παλληκάρι μου . . . θὰ συγχωρήσετε βέβαια τὸν τρόπον μου καὶ θὰ μ' ἔχετε ὑπὸ τὴν ενοιάν σας . . .

Καὶ ταχέως ἔξαφηνίσθη ἐντὸς τῶν πυκνῶν θάμνων. Ἐγὼ ὅμως ἔμεινα ἐπὶ τινα χρόνον ἀκόμη καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρανίου. Ἡσθανόμην κάποιαν ἀβεβαιότητα καὶ ἐν ἀλλο ἀκόμη, ἀρκετὰ εὐάρεστον, αἰσθημα Οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου εἶχον ἴδει ἄλλον τοιοῦτον ἄνθρωπον, οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶχον συνδιαλεχθῆ τοιουτοτρόπως

‘Ἐπι τίνας στιγμὰς παρεδόθην εἰς τοὺς ρεμβασμούς μου . . . κατόπιν δριώς ἐνεθυμήθην τὸ μάθημα τῆς μαθολογίας καὶ ταχέως ἐσπεύσα εἰς τὴν οἰκίαν.

* * *

‘Ἐδω ἔμαθον ὅτι ἡ μάμπη εἶχε συμφωνήσει πρὸς τὸν Βαβουρίνον. Ἐν τῷ ὑπὸ τῶν ἵπηρετῶν οἰκουμένῳ οἰκοδομήματι, οὐ μακρὰν τοῦ σταύλου, εἶχεν ὄρισθη δι' αὐτὸν δωμάτιον, τὸ διποίον αὐθωρεὶ μετὰ τοῦ φίλου του κατέλαβε.

Τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ἀφ' οὗ ἔπια τὸ τείσιον μου, μετέβην εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο χώρις νὰ ζητήσω προηγουμένως τὴν ἀδειαν παρὰ τῆς δεσποινίδος Φρικέ. Ἡμην ἀνυπόμονος νὰ ὅμιλήσω πάλιν μὲ τὸν χθεσινὸν παράξενον ἄνθρωπον. Χωρὶς νὰ κρούσω τὴν θύραν — τὸ ἔθιμον αὐτὸ μᾶς τὸν ἄγνωστον ἀπέναντι τῶν κατωτέρων, — εἰςῆλθον κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ δωμάτιον. Δὲν εὔρον δριώς ἐν αὐτῷ ἐκεῖνον, ὃν ἔζητον· ὁ Πουνίνος δὲν ἦτο παρών, ἀλλ' ὁ προστάτης του, ὁ φιλάνθρωπος Βαβουρίνος. Ἰστατο μὲ διατεταμένα τὰ σκέλη καὶ ἀνευ ἐπενδύτου πρὸ του παραθύρου, καὶ ἐτριβεν ἐρρωμένως διὰ χειρομάκτρου τὴν κεφαλήν του καὶ τὸν λαιμόν.

— Τί θέλετε; ήρώτησε συνοφρουόμενος χωρὶς δριώς νὰ διακόψῃ τὴν ἐργασίαν του. — Δὲν εἶνε δ Πουνίνος ἔδω; ήρώτησα καὶ ἔγω μὲ τὸν ἴδιον τρόπον.

— Ο κύριος Νίκανδρος Πουνίνος ἀπουσιάζει τὴν στιγμὴν ταύτην, ἀπήντησεν διλύγον βραδέως δ Βαβουρίνος. Ἀλλ' ἐπιτρέφατε μοὶ τὴν παρατήρησιν, μικρέ μου, ὅτι δὲν εἶνε πρέπον νὰ εἰςέρχεσθε εἰς ζένον δωμάτιον χωρὶς καμίαν ἀδειαν.

‘Ἐγὼ μικρός! . . . τὶ ἀναλδεια! . . . ἀπὸ τὸν θυμόν μου ἔγινα κατακόκκινος.

— Φαίνεται ὅτι δὲν ζεύρετε ποῖος εἶμαι! εἰπον — ὅχι πλέον ἀφελώς, ἀλλὰ μὲ ὑπεροψίαν. — εἶμαι δ ἔγγονος τῆς κυρίας.

— Αὐτὸ μοὶ εἶνε ἀδιάφορον, ἀπήντησεν δ Βαβουρίνος ἔξακολουθῶν ἀκόμη νὰ τρίβεται. — Καὶ ἔγγονος τῆς κυρίας ἀν ἥσθε, πάλιν δὲν ἔχετε κάνεν δικαίωμα νὰ εἰςέρχεσθε ἀνευ ἀδειας εἰς ζένον δωμάτιον.

— Πῶς αὐτὸ ζένον δωμάτιον! Τί νομίζετε! Ἐγὼ παντοῦ ἔδω εἶμαι οἰκοκύρης!

— Μὲ συγχωρεῖτε· ἔδω ἔγω εἶμαι δ οἰκοκύρης. Κατὰ τὴν συμφωνίαν μοὶ ἔδοθη καὶ τὸ δωμάτιον τοῦτο . . . ὡς μέρος τοῦ μισθοῦ μου . . .

— Μή μοῦ κάμνετε τὸ δάσκαλο! τὸν διέκοψα· ζεύρω καλλίτερα ἀπὸ σᾶς, δτι . . .

— Εχετε ἀνάγκην διδασκαλίας, προεύθηκε καὶ αὐτός, ἐπειδὴ εἰσθε ἀκόμη πολὺ μικρός . . . Γνωρίζω τὰ καθήκοντά μου, ἐπίσης δριώς γνωρίζω καὶ ποῖα εἶνε τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἐν ἔξακολουθήσητε νὰ ὅμιλητε τοιουτοτρόπως, δ' ἀναγκασθῶ νὰ σᾶς διατάξω ν' ἀπομακρυνθῆτε ἀπὸ ἔδω.

Δὲν ηξεύρω ποῦ νῆθεις καταντήσει νὶ φιλονεικία μας, ἀν τὴν αὐτὴν στιγμὴν δὲν εἰςήρχετο εἰς τὸ δωμάτιον δ Πουνίνος μὲ ικλούμενα καὶ πηδητὰ βήματα. Πιθανὸν γὰ παρετήρησεν εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν προσώπων μας, ὅτι συνέβη τι μεταξύ μας δυσάρεστον, διότι ἀμέσως ἐσπεύσε νὰ μὲ χαρτείσῃ μὲ τὰς πλέον φιλοφρονεστέρας ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς.

— Α τὸ παλληκάρακι, τὸ παλληκαράκι μου! ἀνεφώνησε κινῶν εἰς τὸ δέρα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις τοὺς βραχίονάς του καὶ ἐκβάλλων τὸν ἀπροειδίριστον καὶ σήχον ἐκεῖνον γέλωτά του. Πόση νὶ καλοσύνη σου, νὰ μοὶ κάμης ἐπίσκεψιν, πόση νὶ καλοσύνη σου!

— Τ' εἰν' τοῦτα! ἐσκέψην κατ' ἴδιαν· αὐτὸς ἀρχίζει ἀπὸ τώρα νὰ μοὶ ὅμιλη καὶ εἰς τὸν ἐνικόν!

— Πάμε τὸ λοιπόν, ἔλα νὰ πάμε εἰς τὸν κῆπον! Βρήκα ἐκεῖ κάτι . . . κάτι . . . Πάμε νὰ καθήσωμε εἰδῶ 'ζεύτην τὴν ζέστη! Πάμε, πάμε!

— Ήκολούθησα τὸν Πουνίνον· εἰς τὸν κατώφλιον τῆς θύρας δριώς τὸ ἔθεωρήσα ἀναγκαῖον νὸ στραφῶ καὶ νὰ ῥίψω πρὸ τοῦ Βαβουρίνον ἐν προκλητικὸν βλέμμα: ‘Εσύ μόνον νὰ τὸ ξέρης, ὅτι ἔγω δὲν σὲ φοβοῦμαι!

Καὶ αὐτὸς μοὶ ἀνταπέδωκε τὰ ἵσα καὶ ἔπι περισσότερα, διότι ἔπιστεν εἰς τὸ ρινόμακτρόν του — ἵσως διὰ νὰ μὲ πείσῃ μὲ τὸν φηλαφητώτατον τρόπον, ὅτι καθ' ὀλοκληρίαν μὲ περιεφρόνει.

— Τί τετράποδο· εἶνε αὐτὸς δ φίλος σας! εἰπον πρὸ τὸν Πουνίνον ἀμα ως ἐκλείσθη δπισθεν ἥμῶν νὶ θύρα.

Πλήρης φρίκης ἐστρεψεν οὗτος τὸ σπανὸν πρόσωπόν του πρὸς ἐμέ.

— Περὶ τίνος ἐκφράζεσθε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; ήρώτησεν ἀνοίγων πλατέως τοὺς ὁφθαλμούς.

— Νὰ δὰ καὶ σεῖς, φυσικά περὶ αὐτοῦ . . . πῶς τὸν λέγουν δά; . . . περὶ αὐτοῦ . . . τοῦ Βαβουρίνου.

— Περὶ τοῦ Παντολέοντος Βαβουρίνου;

— Ναι βέβαια, περὶ αὐτοῦ . . . τοῦ μπασιμποζούκου!

— Πω . . . ω . . . ως! ἐτραύλισεν δ φίλος μου ἐκστατικός. Πῶς μπορεῖτε καὶ δμιλεῖτε ἐτση, παλληκάρι μου, παλληκάρι μου! ‘Ο Βαβουρίνος εἶνε πολὺ αξιοσέβωστος ἀνθρωπός καὶ ἐμφορεῖται ἀπὸ τὰς αὐτητροτάτας ἀρχᾶς . . .

είνε ολως διόλου έκτακτος άνθρωπος! 'Η άληθεια είνε ότι δὲν ἐπιτρέπει νὰ τὸν προσβάλουν, διότι γνωρίζει τὴν ἀξίαν του. Αὐτὸν, ἀγαπητέ μου, πρέπει τις νὰ τὸν μεταχειρίζεται εὐγενῶς, διότι είνε — τώρα δ' Πουνίνος ἔκυψεν εἰς τὸ οὔς μου — δημοκράτης!

'Ητενίσα τὸν συνοδόν μου μὲ ἐκστατικοὺς ὄφθαλμούς. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐπερίμενα. Ἀπὸ τὸ Ἑγγειρίδιον τοῦ Καῦδανωφ καὶ ἀπὸ ἀλλα ἴστορικα συγγράμματα ἐγνωρίζον, διτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξεν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ δημοκράται, τοὺς ὅποιους δὲν ἤδυνάμην ἀλλως νὰ φαντασθῶ παρὰ φέροντας περιεφαλαῖς, στρογγύλας ἀσπίδας κρατοῦντας εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἔχοντας τοὺς πόδας μεγάλους καὶ γυμνούς. "Οτι ὅμως καὶ εἰς τὴν ἐποχήν μας, καὶ μάλιστα ἐν Ρωσσίᾳ, ἐν τῇ νομαρχίᾳ Χ . . . ηδύναντο γὰρ ὑπάρχωσι δημοκράται . . . αὐτὸ οὗτο ἀνώτερον τῶν διανοητικῶν μου δυνάμεων καὶ μὲ ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν.

— Μάλιστα, ἀγαπητέ μου, μάλιστα, δ' Παντολέων Βαβουρίνος είνε δημοκράτης, ἐπανέλαβεν δ' Πουνίνος. Τώρα ξεύρετε πλέον πῶς νὰ ἐκφράζεσθε εἰς τὸ μέλλον περὶ ἐνὸς τοιούτου ἀνθρώπου . . . τώρα ὅμως ἀς ὑπάρχωμεν εἰς τὸν κῆπον. Μαντεύσατε τι εὑρῆκα ἔκει! Εὑρῆκα ἐν αὐγὸ κούκου μέσα εἰς τὴν φωλεὰν ἐνὸς ἐρυθροῦ δρυοκολάπτου! Δὲν είνε περίεργον· αὐτό;

Τὸν οὐκολούμησα εἰς τὸν κῆπον, ἀλλὰ κατ' ίδιαν ἐπανελάμβανον ἀδιακέπτως: — Δημοκράτης, Δη . . . μο . . . κρά . . . τη!

— Αἱ τώρα, προσέδημηκα ἀποφασιστικῶς κατ' ίδιαν τώρα καταλαμβάνω τούλαχιστον διατί ή σιαγών του είνε τόσον κυανή!

* * *

Αἱ σχέσεις μου προς τὰ δύο ταῦτα ὑποκείμενα — τὸν Πουνίνον καὶ Βαβουρίνον — προεέλαβον ἀπὸ τῆς ήμέρας ταῦτης ὥρισμένον τινὰ χωρακτήρα. 'Ο Βαβουρίνος ἔκινησεν ἐν ὅμοιοι αἰσθηματικοῖς μίσους, εἰς δ' μετ' ὀλίγον ἀνεμίχθη καὶ εἶδός τι σεβασμοῦ, ή μᾶλλον ἀρίστου τὸν φόβον! Καὶ δὲν ἔπαισα μάλιστα νὰ τὸν φοβοῦμαι, ὅταν μετ' ὀλίγον ἔξηλαίσθη ὁ πρόηγουμένων τόσον ἀπότομος ἔκεινος τρόπος του! Οἰκοδεν ἔγγοεῖται διτι τὸν Πουνίνον δὲν ἐφοβούμην καθόλου, οὔτε καν τὸν ἐσεβόμην μάλιστα! Τὸν ἔμεώρουν — διὰ νὰ εἴπω τὴν ἀληθειαν — ὡς ἀπλοῦν γελωτοποιόν! Τὸν ήγάπων ὅμως ἔξ οὐλης καρδίας. 'Επὶ ὥρας ὀλοκλήρους γὰρ τὸν ἀκολουθῶς, να μένω μόνος μαζί του καὶ ν' ἀκούω τὰς διηγήσεις του. . . αὐτὸ οὗτο δι' ἐμὲ ἀληθής ἀπόλαυσις.

Αἱ στεναὶ αὖται σχέσεις μου πρὸς ἔνα „κοινὸν“ ἀνθρώπον δὲν εὐήρεστουν τὴν μάρμην μου. 'Οσάκις ὅμως τὸ ἐπετύγχανον ἔτρεχον μὲ πρόδυμον πρὸς τὸν περίεργον καὶ ἀγαπητὸν φίλον μου. Συγνόταται δὲ κατήντησαν αἱ συνεντεύξεις μας μετὰ τὴν ἀπομάρκυνσιν τῆς δεσπονίδος Φρικέ, τὴν ὅποιαν ή μάρμη ἀπέπεμψεν εἰς Μόσχαν — καὶ τοῦτο πρὸς τημαρίαν τῆς, διότι ἔτολμησεν εἰς τινὰ ἐπισκεφθέντα ἡμᾶς ἀξιωματικὸν νὰ παραπονεθῇ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὸν οἰκόν μας ἀνίαν. 'Ως πρὸς τὸν Πουνίνον δέ, αὐτὸς οὐδὲλως ἡγωγλεῖτο ἐκ τῶν μακρῶν, μακρῶν ἐκείνων συνδιαλέξεων μεθ' ἐνὸς δωδεκατετοῦς μειρακίου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπεζήτει διότις τὴν συναναστροφήν μου. Ποσάκις ήκρούμην αὐτὸν διηγούμενον ὑπὸ τὴν ἀρωματικὴν ἀποπνέουσαν σκιάν, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ λείας χλόης, ὑπὸ τὸ φύλλωμα τῶν λευκῶν ή παρὰ τὴν ὅχθην τῆς μικρᾶς λίμνης ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ὀλίγον ἀμμού της, ὄποιον θαυμασίως ἀνελισσόμεναι καὶ γογγροειδεῖς

προεξέβαλλον ρίζαι, ὅμοιαι πρὸς μεγάλας μελαίνας φλέβας, πρὸς ὅφεις . . . οἵνει φυγάδας ὑποχθονίου τινὸς βασιλείου!

Λεπτομερῶς μοὶ διηγεῖτο δ' Πουνίνος τὴν βιογραφίαν του, ὅλα του τὰ εὔτυχη καὶ ἀτυχῆ συμβάντα, πρὸς ἀ ἐγὼ πάντοτε εἶχον τόσον θερμὸν καὶ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον! 'Ο πατήρ του οὗτο ιερεὺς — λαμπρὸς ἀνθρώπος, ἀλλ' εἰς τὴν μεθηνη σκληρὸς μέχρις ἀναισθησίας.

Καὶ αὐτὸς δ' Πουνίνος εἶχε σπουδάσει εἰς τὸ φροντιστήριον. 'Επειδὴ ὅμως ἐφοβεῖτο τὰς ἐξετάσεις καὶ δὲν εἶχε κλίσιν πρὸς τὴν ιερωσύνην, εἶχε γίνει πάλιν λαϊκός, συνεπείᾳ τοῦ ὅποιου ὑπέστη μυρίας δισκας ταλαιπωρίας καὶ τέλος κατήντησε νὰ περιφέρεται ὡς τυχοδιώκτης.

— Καὶ ἀν δέν, οὕτω συνειδήζεν δ' Πουνίνος νὰ τελειώνῃ τὴν διήγησίν του· καὶ ἀν δὲν μ' ἐπερνεν ἀπὸ τὸν δρόμο δεύτερης μου, θὰ ημην τώρα κατεστραμμένος ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα, τὴν ἀταξίαν καὶ τὰ κακὰ ίδιωματα!

'Ο φίλος μου ηγάπα τὰς πομπώδεις ἐκφράσεις καὶ εἶχε μεγάλην κλίσιν — ἀν ὅχι πρὸς τὸ ψεῦδος, πάντως ὅμως πρὸς τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰ μυθεύματα. Τὰ πάντα ἔκινουν τὴν ἐκπληκτήν του καὶ περὶ ὅλων ἐξεφρύζετο μετὰ θαυμασμοῦ . . .

Καὶ ἐγὼ — τὸν ἀπεμιμούμην καὶ παρεσυρόμην εἰς ὑπερβολὰς καὶ ἐκστάσεις. — Τί σοδ συνέβη ἐπὶ τέλους; Φαινεσαι τώρα ἃὰν δαιμονισμένος . . . κάμε τὸ σταυρό σου· μοὶ ἔλεγον ἐπανειλημμένως ή γραῖα τροφός μου.

Αἱ διηγήσεις τοῦ Πουνίνου ἔκινουν εἰς μέραν βαθμὸν τὸ ἐνδιαφέρον μου, ἔτι δὲ περισσότερον τὰ ἀπὸ κοινοῦ τῆς ἀναγνώσεως μαθήματά μας. Μοὶ εἴνε ἀδύνατον νὰ περιγράψω τὸ αἰσθημα, ὅπερ μὲ κατελάμβανεν, ὅταν, ἐπωφελούμενος τὴν κατάλληλον στιγμήν, ἐνεφανίζετο πρὸ ἐμοῦ αἴφνης ὡς μυθώδης τις ἀναγωρητής, ή ὡς ἀγαθόν τι πνεῦμα, μὲ ἐν ὅγκῳδες βιβλίον ὑπὸ μάλης, νεύων μοι κρυψίως διὰ τοῦ μακροῦ καὶ κυρτοῦ δακτύλου του καὶ μυστηριωδῶς περιστρέφων τοὺς ὄφθαλμούς, μὲ τὴν κεφαλήν, μὲ τὰς ὄφρες, τοὺς ὄμοις — μὲ ὅλον του τὸ σῶμα ὑποδεικνύων μοι τὸν μονήρη μυχὸν τοῦ κτίου, διόπου οὐδεὶς ηδύνατο νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ, οὐδεὶς ηδύνατο γὰρ μᾶς ταράξῃ! . . . Τέλος τὸ κατωρθόνομεν νὰ ἔξελθωμεν ἀπαρατήρητοι ἐκ τῆς οἰκίας . . . φθάνομεν ἀνενοχλήτως εἰς μίαν τῶν κρυψίων ήμῶν θέσεων . . . καθήμεθα τώρα πλησίον ἀλλήλων . . . καὶ ηδη ἀνοιγεται βραδέως τὸ βιβλίον, ἐκπέμπον δεξεῖαν καὶ δι' ἐμὲ τότε ἀνεκαλήτως εὐάρεστον δόσμην εὐρῶτος καὶ σαπρίας! Μὲ πόσην συγκίνησιν, μὲ ποῖον ῥῆγος ἀφώνου προσδοκίας ἀτενίζω τὸ πρόσωπον, τὰ χεῖλη τοῦ Πουνίνου . . . τὰ χεῖλη, ἀφ' ὧν μετ' ὀλίγον θὰ ἔξελθωσι τόσον γλυκεῖαι λέξεις! Τέλος ἀρχίζει νὰ ἀναγινώσκῃ . . .

'Ο Πουνίνος ἀπήγγελλε πρὸ πάντων στίχους . . . πομπώδεις καὶ ηγηρούς στίχους. Καὶ ἐνεψύσα εἰς αὐτοὺς ὅλην τὴν ψυχήν του! Δὲν ἀπήγγελλεν, ἀλλ' ἐμυκάτο μεγαλοπρεπῶς, διακεκομμένως ὡς τις μεθυσμένος, ὡς ἐκστατικός, ὡς Πυθία! . . . Καὶ σὺν τούτοις εἶχε καὶ τὰς ἔξης συνηθείας πρῶτον ἀνεγίνωσκε τὸν στίχον ἐλαφρό, μὲ χαμηλήν φωνήν, ὡς ἄν τις τοις στίχοις της οἰκίας! Αὐτὸ τὸ ἔλεγον ἀπαγγέλλειν „ἐν σχεδίῳ“. Κατόπιν ὅμως ἀναπτύσσων καὶ καθ' ὅλα τὰ μέλη τρέμων, ἐβρυχάτο τὸν ἔδιον στίχον καθὼς οὗτο γεγραμμένος . . .

Τοιουτοτρόπως διήλθομεν ὅχι μόνον τὸν Λομονοσόφ, τὸν Σουμαροκώφ καὶ τὸν Καντεμίρην — δισφ παλαιότερα τὰ ποιήματα, τόσω μᾶλλον ηρεσκον εἰς τὸν Πουνίνον, — ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὴν „Ρωσιάδα“ τοῦ Χερασκώφ. Καὶ να

ПРОКОММЕНТ КОРН.

Eἰκὼν ὅπδι Αὐβερλεν.

είπω την άληθειαν, αύτό το έπος, αύτή η „Ρωσσιας“ μ' ένεμουσία πάντων τῶν ἄλλων περισσότερον! Ἐν αὐτῇ ἀναφέρεται μεταξὺ ἄλλων καὶ μία γενναία Ταταρίς, εἶδος γιγαντώδους ἀμαζόνος. Τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον οὕτε τὸ δόνομό της, τότε ὅμως ρῆγος μὲ κατελάμβανεν δσάκις τὸ ἥκουνον μόνον!

— Ναί βέβαια, συνείθιζε νὰ λέγῃ ὁ Πουνίνος σείων μὲ σοβαρότητα τὴν κεφαλήν, κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ παραβληθῇ πρὸς αὐτὸν τὸν Χερασκάφ. Καὶ αὐτὸς ἐνίστε τυραννεῖ τὸν στίχον καὶ τὸν σφήγην ἀπ' ἔδω καὶ ἀπὸ καὶ . . . ἀλλὰ . . . μόλις νομίζεις ὅτι τὸν συνέλαβες καὶ διὰ μιᾶς σοῦ ἔξεφύγει καὶ τίχει καὶ βροντᾷ ᾧς σάλπιγξ τῆς δευτέρας παρουσίας! Δὲν φέρεις τὰ χαμένα ἐν τόσον εὔηχον ὅνομα... Χερρρρασκάφ!!!

Τοὺς στίχους τοῦ Λεμονοσάφ εὗρισκεν ὁ Πουνίνος πολὺ ἀπλοῦς καὶ χαλαρούς, ἐλάχιστα δὲ πάντων ἔξετίμα τοὺς τοῦ Δερσαβίν, διότι αὐτός, ἔλεγε, εἶνε μᾶλλον αὐλικὸς παρὰ ποιητής.

Εἰς τὴν οἰκίαν μας οὐδεμία προσοχὴ ἔδιδετο εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ποίησιν· τὰ ποιήματα καὶ μάλιστα τὰ ρωσικὰ ἐθεωροῦντο ἐντελῶς ἀνοστα καὶ ἀπρεπῆς ἐνασχόλησις τοῦ πνεύματος. Ἡ μάρμη μου τὰ ἀπεκάλει πάντοτε „στίχους!“ καὶ κατὰ τὴν γνώμην της πᾶς, στιχουργὸς ἦτο ἢ μεθύστακας πρώτης τάξεως, ἢ πρώτης ποιότητος τρελλός.

Μὲ τοιαύτας θεωρίας ἀνατραφεὶς ὀψειλον κατὰ ἀνάγκην ἢ μετ' ἀηδίας ν' ἀποστραφῷ τὸν Πουνίνον — ὄντα ἄλλως τε ἀκάθαρτον καὶ ἀκατάστατον, ὅπερ καὶ ἡδύνατο νὰ προσβάλῃ τὰς ἔξεις μού, — ἢ νῆμαρις, καὶ παρασυρόμενος ὅπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ νὰ μιμηθῶ τὸ παράδειγμά του καὶ νὰ γίνω παρανάλωμα τοῦ ποιητικοῦ του πυρετοῦ . . . Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Ἡρχίσα καὶ ἔγω ἐπίσης ν' ἀπαγγέλλω στίχους, ἢ μᾶλλον, καθὼς ἔξεφράζετο ἢ μάρμη μου, νὰ „ἀρύωμαι“ ἐκφωνῶν αὐτοὺς . . . Πρὸς τούτοις ἐπεχείρησα μάλιστα καὶ ὁ ἴδιος νὰ κατασκευάσω τι, δηλαδὴ νὰ κάμω τὴν περιγραφὴν μιᾶς „λατέρνας“, ὅπου ἡσαν καὶ οἱ ἔξης δύο στίχοι:

Καὶ νὰ σου δὲ λατέρνατζης ὀρχίζει.
Στὸ δρόμο δυνατὰ νὰ κουδουνίζῃ.

Εἰς την περιγραφὴν ταύτην ὁ Πουνίνος ἀξίαν ἐπαίνου ἐθεώρησε τὴν εὐφωνίαν, ἀλλὰ κατεδίκασε τὴν ὑπόθεσιν ᾧ λιαν χυδαίαν καὶ ἀναξίαν πάσης λυρικῆς ἐμπνεύσεως.

Φεῦ! ὅλα αὐτὰ τὰ δοκίμια, ὅλην αὐτὴν τὴν ἔξαψιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, τὰ κρύψια μας ἀναγνώσματα, τὸν διπλοῦν ἥμων βίον, τὴν ποίησιν μας . . . μᾶς τὰ κατέστρεψαν ὅλα διὰ μιᾶς! Ὡς κεραυνὸς ἔπιληξεν αἴρητης τὰς κεφαλὰς ἥμων ἢ συμφορά.

* * *

Ἡ μάρμη ἤθελε πανταχοῦ νὰ βλέπῃ τάξιν καὶ καθαρίστητα . . . ἀπαράλλακτα δύως καὶ οἱ τῆς ἐποχῆς ἔκεινης στρατηγοὶ μας. Καὶ ὁ κηπός μας ἐπίσης ἔπειτε νὰ διατηρήται μὲ τάξιν καὶ καθαρίστητα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὅλοι οἱ μὴ ὑποβαλλόμενοι εἰς ἄλλας καταναγκαστικὰς ἔργασίας χωρικοὶ καὶ οἱ ἀκτήμονες ἢ ἀνεστιοὶ δουλοπάροικοι συνηθροίζοντο ἐνταῦθα καὶ ἡναγκάζοντο νὰ καθαρίζωσι τὰς παρόδους, νὰ περικόψωσι καὶ ποηλογήσωσι τὰς πρασιάς, νὰ σκάψωσι τὸ χῶμα μπό τὰ ἀνθοστεφῆ δενδρύλλια κτλ. Μίαν φορὰν λοιπὸν ἢ μάρμη μου — ἢν ὀψειλον νὰ συνοδεύσω — μετέβη εἰς τὸν κῆπον, καθ' ὃν χρόνον συνήθροιζον τους ἔξι ὑπογύιους κηπουροὺς τούτους.

Μεταξὺ τῶν δένδρων, ἐπὶ τῶν χλοερῶν πρασιῶν, πανταχοῦ ἔφαινοντο λευκοί, ἔρυθροι καὶ κυανοί χιτῶνες· πανταχόθεν ἕκούστο δὲ τριγμὸς τῶν δρυσεσσόντων πτυαρίων, το ὑπόκαρφον κύλισμα τῶν βώλων τοῦ χώματος ἐπὶ τῶν κεκλιμένων κοσκίνων. Διαβάνουσα πλησίον τῶν ἐργατῶν ἢ μάρμη μου παρετήρησεν ἀμέσως, διτὶ εἰς ἔξι αὐτῶν ἐφαίνετο ὀλιγάτερον τῶν ἄλλων πρόδυμος καὶ μετ' ἀποστροφῆς σχεδὸν κατεβίβασε τὸν πτῖλόν του διὰ νὰ τὴν χαιρετήσῃ. Ἡτο νέος εἰς-έτι τὴν ἥλικιαν μὲ ἴσχυντον πρύσωπον, μὲ κοίλους καὶ ἀμαρούς ὀφθαλμούς. Ὁ ὑπενδύτης του, κατεσχισμένος καὶ πλήρης ἐμβαλωμάτων, μόλις συνεκρατεῖτο περὶ τοὺς λιποσάρκους ὄψους του.

— Ποῖος εἰν' αὐτός; ήρώτησεν ἢ μάρμη τὸν ὑπηρέτην Φίλιππον, ἀκολουθοῦντα αὐτὴν ἀκροποδήτη.

— Διὰ ποιὸν εἴτατε; — πῶς — τί — ἐπιμυεῖτε —; ήρχισεν δὲ Φίλιππος τραυλίζων.

— Χαμένες ἀνθρώπω! Δι' ἔκεινον ἔκει ὅμιλος, ποῦ μὲ βλέπει ἔτοιης ἐὰν λύκος. Τώρα μένει ἔκει χωρὶς νὰ ἐργάζεται.

— Αὐτός; Ἡ, αὐτὸς εἶνε δὲ Ιερεμίας, τὸ παιδάκι του μακαρίτη Θανάση.

Αὐτὸς ὁ Θανάσης ἦτο πρὸ δέκα ἔτῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μάρμης καὶ ἀπήλαυς τὴν ἰδιαιτέραν τῆς εὔνοιαν. Αἴρνης δόμως ἐφείλκυσε τὴν δυξιμενίαν της καὶ ὑπεβιβάσθη εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων τοῦ κτηνοτροφείου. Μετ' ὀλίγον δόμως ἢ καταστασίς του ἔγινε χειροτέρα καὶ τῆς τῶν δούλων τούτων καὶ ἐπὶ τέλους ἔξεπεσεν εἰς μίκην ἀπομεμακρυσμένην ἐλεσινὴν καλύβην, ὅπου λαμβάνων τὸν μῆνα μόνον τεσσαράκοντα λίτρας ἀλεύρου ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληγῆς — ἐγκαταλιπών τὴν οἰκογένειάν του εἰς πλήρη ἔνδειαν.

— Αχά! ἐψιθύρισεν ἢ μάρμη. Κατὰ τὸ Μαστρογιάννη καὶ τὰ κοπέλλια του. Καὶ αὐτὸν ἔκει πρέπει νὰ ξεκουμπίσωμε. Δὲν χρειάζομαι ἔγω ἀνθρώπους, οἱ δύοιοι μὲ βλέπουν ὑπόπτως.

Ἡ μάρμη ἀπεσύρθη πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ „ξεκουμπίσῃ“ τὸν Ιερεμίαν. Τρέξε ὥρας ἀργότερον ὑδηρήθη ὅτος „ἔτοιμος διὰ τὸ ταξεῖδι του“ κάτωθεν ἐνὸς παραδύρου τοῦ γραφείου της. Ὁ ἀτυχῆς νέος εἶχε καταδικασθῆ ὑπὸ αὐτῆς εἰς ἀπαγωγὴν εἰς Σιβηρίαν. Ὁ οπισθεν τῆς κιγκλίδως τῆς αὐλῆς, ὀλίγα βήματα ἀπωτέρω τοῦ ἔξεριστου, ίστατο μία ἀγροτικὴ ἀμαξα, φέροντα τὰ πενιχρὰ του Ιερεμίου ἐφόδια. Εἰς τοιαύτην ἐποχὴν ἔζωμεν τότε!

Ο Ιερεμίας ίστατο κεκυφώς, ἀσκεπής καὶ γυμνόπους. Τὰ ὑποδήματά του εἶχε κρεμάσει ὅπισθεν τῆς ράχεως του. Τὸ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐστραμμένον πρόσωπόν του δὲν ἔξεριζεν οὔτε ἀπελπισίαν οὔτε θλίψιν, οὔτε καν ἀπορίαν τινὰ μάλιστα! τὰ ἄχροα χεῖλη του μόνον συνεστέλλοντο μπό ἡλιθίου τινὸς μειδιάματος, ἐν φοιτηροῖς καὶ βαθούσοις ὀφθαλμοῖς του ἔβλεπον ἀσκαρδαμακτεὶς πρὸς τὸ ἔδαφος.

Ἀνήγγειλαν εἰς τὴν μάρμην μου τὴν ἔλευσίν του. Ἡγέρθη λοιπὸν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀνακλίντρου καὶ ἔλαφρῶς θυροβούσσα διὰ τοῦ μεταξωτοῦ ἐνδύματός της ἐπληγίσκεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐπέμηκεν ἐπὶ τῆς ρινός της τὴν χυροῦ διόπτραν, διὰ τὸν μετεπιστάτη τὸν νέον ἔξεριστον. Ἐκτὸς αὐτῆς εὑρίσκοντα κατ' ἔκεινην τὴν ὥραν ἐν τῷ δωματίῳ τέσσαρα πρόσωπα: δὲ οπιστάτης, δὲ Βαβουρίνος, δὲ ἐν ὑπηρεσίᾳ Κοζάκος καὶ ἔγω.

Ἡ μάρμη περιειργάζετο τὸν ἀτυχῆ νέον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν . . .

(Ἐπεται συνέχεια.)